

Ministerstwo Sprawiedliwości pracuje nad projektem ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej oraz niektórych innych ustaw. Związek Powiatów Polskich przygotował liczne uwagi dotyczące wskazanego projektu, które prezentujemy w niniejszym artykule. Z uwagi na czytelność uwagi pogrupowaliśmy tematycznie.

Nowy obowiązek dotyczący udzielania na żądanie porady prawnej na piśmie

Należałoby doprecyzować, jak miałyby wyglądać pomoc prawna udzielana na piśmie. Czy należy danej osobie podsumować wizytę wskazując jakie przepisy mają zastosowanie w jej wypadku, czy też wskazać gdzie w jakich terminach ma się udać. Czy osoba taka na żądanie miałaby dostać w dniu wizyty takie podsumowanie czy też należałoby je wysłać po wizycie na jej adres mailowy czy też korespondencyjny? Należy pamiętać, że pisemne poradnictwo jest dość czasochłonne, zatem nowy obowiązek może spowodować, że z porad w danym dniu będzie mogło skorzystać mniej osób.

Limit maksymalnie dwóch wizyt w punkcie na jednego obywatela w ciągu tygodnia

Zaproponowana zmiana prowadzi do stworzenia rozwiązania, które z samej swojej natury jest demoralizujące. Taki bowiem charakter mają wszystkie przepisy, które mogą być praktycznie bezkarnie łamane. W projekcie proponuje się zachowanie warunku dostępu, przy braku jego weryfikacji. Jakikolwiek specjalista od psychologii albo socjologii prawa wskaże, że doprowadzi to do nadużywania systemu. Co więcej – może to być nawet nadużywanie nieświadome, bo ktoś nie będzie miał wiedzy, że nie może skorzystać z systemu jeśli stać go na płatną pomoc prawną. Uważamy, że należy wprowadzić jakiegokolwiek rozwiązanie które jest spójne – stąd trzy alternatywne propozycje:

1. pozostawienie obowiązku składania oświadczenia albo
2. zniesienie wymogu, że z systemu może korzystać wyłącznie osoba, która nie jest w stanie pokryć kosztów odpłatnej pomocy prawnej albo
3. ograniczenie wymogu niemożliwości pokrycia kosztów (wraz z obowiązkiem składania oświadczenia) do porad i pełne otwarcie systemu na informacje prawne

Oczywiście dostrzegamy problem, nadużywania prawa do nieodpłatnej pomocy, jednak w sytuacji gdy osoba uprawniona nie będzie składała oświadczenia, a w systemie teleinformatycznym nie są odnotowywane żadne dane osobowe, umożliwiające identyfikację danej osoby, to nie ma możliwości, aby osoba udzielająca pomoc prawną zweryfikowała, czy ktoś korzystał w danym tygodniu z dwóch wizyt. Jak projektodawca zamierza dokonywać weryfikacji, skoro nie będzie wiadomo kto przychodzi na wizytę, bo nie będzie obowiązku składania oświadczenia? Nawet w chwili obecnej, osoba udzielająca pomocy prawnej np. w piątki, nie ma dostępu do danych osobowych osób uprawnionych, które były obsługiwane w punkcie prawnym od poniedziałku do czwartku.

Lokalizowanie punktów w pobliżu CUS (obligatoryjnie)

Propozycja, aby punkty były w miarę możliwości, lokalizowane w pobliżu centrum usług społecznych. Centra usług społecznych są jednostkami organizacyjnymi gminy. Jedynie od dobrej woli gmin, zależy czy udostępnią powiatowi, pomieszczenia w pobliżu CUS na lokalizację punktu pomocy prawnej/poradnictwa obywatelskiego. Zwracamy uwagę, że wysokość dotacji oczywiście nie pozwala na pokrywanie kosztów wynajmu lokali. Co w sytuacji gdy gmina nie wyrazi zgody na lokalizację punktu w pobliżu CUS? Z uwagi na fakt, że dotacja przeznaczona na realizację zadania jest bardzo niska, gminy nie

otrzymają żadnych środków finansowych od powiatów, a więc nie będą miały wymiernych korzyści z lokalizacji punktu w siedzibie CUS. Podsumowując, tylko od dobrej woli gminy będzie zależało, czy zgodzi się na lokalizację punktu w budynku CUS, czy też nie.

Nadzór wojewody nad lokalizacją punktów

Jeżeli powiat nie dysponuje swoimi lokalami wówczas zmuszony jest do poszukiwania lokalu, który udostępni mu inny podmiot bezpłatnie. Wysokość dotacji nie pozwala zupełnie na wynajem jakichkolwiek lokali (zgodnie z art. 20 ust. 1 jedynie 6% dotacji może zostać przeznaczona na pokrycie kosztów obsługi organizacyjno-technicznej, a i ta kwota wobec zamrożenia kwoty bazowej już nie pozwala na pokrycie realnych kosztów ponoszonych przez samorządy na obsługę zadania). Zupełnie nie logicznym jest stawianie coraz to nowych wymagań dotyczących punktów lokali w sytuacji, gdy kwota bazowa od lat stoi w miejscu. Aby zapewnić odpowiedni standard lokalowy należy również zapewnić odpowiednie środki finansowe na realizację tego celu.

Ponadto, wątpliwym jest aby wojewoda znał warunki miejscowo-lokalowe każdego punktu tak, aby jego ewentualna opinia była w jakikolwiek sposób konstruktywna. Zamiast nakładania na samorządy kolejnego „nadzoru” wojewody proponujemy, aby wydać wytyczne dotyczące umiejscowienia lokali, co z pewnością rozwieje wszelkie wątpliwości w tym zakresie i nie będzie wymagało zmiany materii ustawowej.

Wcześniejszy termin na przekazanie przez ORA i OIRP list adwokatów/radców prawnych wyznaczonych do zawarcia umów

Należy zmienić wskazany w art. 10 ust. 2 termin na wcześniejszy oraz wskazać termin do którego dziekani OIRP oraz ORA mają przedstawić listę radców prawnych i adwokatów do udzielania porad prawnych. Należy mieć na względzie konieczność zapewnienia czasu na zawarcie z tymi osobami umów.

Przy wyznaczaniu adwokatów i radców prawnych, samorządy zawodowe powinny być zobowiązane do brania pod uwagę wcześniejszych opinii dotyczących wywiązywania się adwokata/radcy prawnego ze świadczenia usług w punktach nieodpłatnego poradnictwa prawnego. Jaki sens, zdaniem Ministerstwa będzie miało przygotowanie opinii przez starostę dotyczącej tylko wykonywania obowiązków, a nie jakości i warstwy merytorycznej udzielanych porad, skoro opinia ta nie będzie musiała zostać brana pod uwagę? Czysto hipotetycznie, do udzielania nieodpłatnych porad prawnych samorząd zawodowy może wylosować adwokata/radcę prawnego, który notorycznie nie pojawia się w punkcie albo wyznacza aplikanta na zastępstwo, a powiat będzie zobowiązany do zawarcia umowy z taką wskazaną osobą, pomimo tego, iż w opinii sygnalizował problem z rzetelnością wykonywania umowy.

Prowadzenie punktów nieopłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego przez uczelnie

Propozycja projektodawcy, aby do systemu NPP włączyć uczelnie, jest zupełnie nie logiczna i nieracjonalna z kilku powodów:

- skoro nastąpił znaczący spadek (jak wskazuje sam projektodawca o 81%) porad udzielanych w punktach pomocy prawnej, oznacza to, że obywatele nie chcą z nich już korzystać,
- jakość porad świadczonych przez studentów pomimo ich zaangażowania i nadzoru pracownika

uczelnia pozostawia wiele do życzenia, co wiąże się również z tym, że obywatele nie chcą z nich korzystać. Czy intencją projektodawcy jest zwiększenie czy zmniejszenie jakości porad udzielanych w punktach?

- nauczyciele akademicki nadzorujący takie punkty to w dużej mierze wybitni teoretycy, którzy na co dzień nie mają do czynienia z praktyką prawa np. w kancelariach czy sądach, stąd też porady jakich udzielają studenci często mają formę akademickiego rozwiązywania casusu niż realnej pomocy (udzielonej w praktyczny a nie typowo akademicki sposób przy użyciu języka prawnego a nie prawniczego)
- skoro uczelnia będzie składała ofertę i otrzymywała środki finansowe na prowadzenie poradni to do kogo te środki będą trafiały? Czy będzie to opiekun poradni będący pracownikiem uczelni, czy wynagrodzenie będzie rozdzielane pomiędzy studentów? Pobocznie, wskazujemy, że jeżeli wynagrodzenie będzie wypłacane na rzecz studentów to całkowicie zaprzecza to idei pro bono (na jaką w uzasadnieniu powołuje się projektodawca)

W świetle powyższego uważamy, że włączenie poradni w uczelniach do katalogu podmiotów, które mogą udzielać nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, nie powinno mieć miejsca.

Zbyt niski limit wydatków

Należy podnieść limity wydatków jakie mają zostać przeznaczone z budżetu państwa na nieodpłatną pomoc prawną. W chwili obecnej wysokość kwoty bazowej nie jest wystarczająca, aby w pełni pokryć koszty organizacji systemu nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego i edukacji prawnej. Proponujemy wprowadzenie mechanizmu waloryzacji kwoty dotacji przeznaczonej na obsługę zadania, który będzie uwzględniał rzeczywisty spadek siły nabywczej pieniądza i wzrost kosztów wynagrodzeń w gospodarce, z uwagi na fakt, że większość kosztów związanych ze świadczeniem poradnictwa to koszty pracy.

Szczegółowe wyliczenia związane ze zbyt niskim limitem wydatków publikujemy [tutaj](#).